ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดค่าความน่าจะเป็น สำหรับการกู้เงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

FACTORS INFLUENCING THE DETERMINATION OF THE PROBABILITY OF BORROWING FROM THE VILLAGE AND URBAN COMMUNITY FUND

วิจิตต์ศรี สงวนวงศ์
Vijitsri Sanguanwongse
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Faculty of Economics, Kasetsart University

Received: December 29, 2021 / Revised: April 25, 2022 / Accepted: April 27, 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดค่าความน่าจะเป็นสำหรับการกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ และสำนักงานสถิติแห่งชาติ (Socio-Economic Survey: SES) ปี 2562 จำนวน 55,854 ครัวเรือน จำแนกข้อมูลเป็นกลุ่มที่กู้เงินและไม่ได้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านตามลักษณะ 4 กลุ่มอาชีพ

การศึกษาบทบาทของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยการวิเคราะห์เอกสารและเนื้อหา (Document Content Analysis) และการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดค่าความน่าจะเป็นสำหรับการกู้เงินโดยใช้ Logistic Regression และใช้การจับคู่คะแนนความโน้มเอียง (Propensity Score Matching: PSM) ของกลุ่มที่กู้เงินและไม่ได้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อแก้ปัญหาความเอนเอียงในการคัดเลือก (Selection Bias)

ผลการศึกษาบทบาทของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองพบว่า กองทุนฯ เป็นกลไกที่สำคัญของรัฐบาลตามมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานราก โดยเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้กับสมาชิกทั่วประเทศเพื่อการลงทุน พัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ และบรรเทาเหตุจำเป็นเร่งด่วนของชุมชน

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดค่าความน่าจะเป็นสำหรับการกู้เงินกองทุนฯ พบว่า 1) สินทรัพย์ทางการเงิน และระดับการศึกษาสูงสุดประถมศึกษาปีที่ 6 มีอิทธิพลต่อการกำหนดค่าความน่าจะเป็นสำหรับการกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในทุกกลุ่มอาชีพ 2) จำนวนสมาชิกในครอบครัวมีอิทธิพลต่อการกู้เงินกองทุนฯ ในกลุ่มอาชีพผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ และผู้ประกอบการนอกภาคการเกษตร 3) ระดับการศึกษาสูงสุดมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีอิทธิพลต่อการกู้เงินกองทุนฯ ในกลุ่มอาชีพผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ และผู้ปฏิบัติงานในภาคการเกษตร 4) ระดับการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 6 มีอิทธิพลต่อการกู้เงินกองทุนฯ กับกลุ่มอาชีพผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ และผู้ประกอบการนอกภาคการเกษตร

คำสำคัญ: กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง การกู้เงิน ความยากจน

Corresponding Author
E-mail: vijtsri.s@gmail.com

Abstract

This research is aimed to study (1) the roles of village and urban community fund, and (2) the influencing factors in determining the probability of borrowing from the village and urban community fund. The secondary data were collected from the Office of National Village and Urban Community Fund and the Office of Socio and Economic Statistics that made a survey of 55,854 households in the 2019 year. The data was classified into 4 occupational groups that borrowed and did not borrow from the village and urban community fund.

The roles of village and urban community fund were analyzed by document and content analysis and the influencing factors in determining the probability of borrowing from the village and urban community fund were analyzed with the use of Logistic Regression. Also, the Propensity Score Matching (PSM) of the group borrowing and the group not borrowing from the village and urban community fund was used to correct the selection bias.

The results of studying the roles of the village and urban community fund show that the fund is an important mechanism of the government in accordance with economic stimulus measurement at the grass root level. The fund performs as a source of revolving capital for members across the country for investment, career development, job creation, income generation, and alleviating urgent community needs.

The results of the study on factors influencing the determination of borrowing probability from the fund show that (1) financial assets and the highest level of education in grade 6 influence the determination of the probability of borrowing across all occupational groups; (2) the number of family members influences the determination of the probability of borrowing in the non-economically active occupation group and the non-agricultural entrepreneur group; (3) the highest level of education in grade 12 influences the determination of the probability of borrowing in the professional worker group and the agricultural worker group; and (4) the higher than grade 12 level of education influences the determination of the probability of borrowing in the professional worker group and the non-agricultural entrepreneur group.

Keywords: Village and Urban Community Fund, Borrowing, Poverty

บทนำ

ปัญหาความยากจน ปัญหาในการเข้าถึงบริการด้านการเงินของกลุ่มประชากรผู้มีรายได้น้อยของคนไทยหรือประชากรรากหญ้าโดยเฉพาะการเข้าถึงด้านสินเชื่อหรือแหล่งเงินทุนจากสถาบันการเงินเป็นปัญหาที่สำคัญมากของประเทศไทย นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540-2563 การเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) มีค่าเฉลี่ยอยู่ประมาณร้อยละ 3 ส่วนสถานการณ์ความยากจนในประเทศไทย แม้ดูจะดีขึ้นจากปี พ.ศ. 2550-2561 แต่จำนวนคนยากจนในปี พ.ศ. 2560-2562 มีสัดส่วนเพิ่มสูงขึ้น ด้านหนี้สินครัวเรือนในช่วงที่ผ่านมา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546-2560 มีจำนวนสะสมของหนี้สินต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนเกือบจะอยู่ที่ร้อยละ 80

ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ทำให้เกิดสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย (Sanguanwongse, 2020) และถ้าพิจารณาในส่วนของผู้ที่มีรายได้มากที่สุดแตกต่างจากผู้ที่มีรายได้น้อยสุดกว่า 20 เท่า โดยมีกลุ่มคนชนชั้นกลางอยู่ประมาณร้อยละ 35 สะท้อนให้เห็นถึงการกระจุกตัวของรายได้ในกลุ่มบน และการแบ่งปันผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ยังไม่ทั่วถึงไปสู่คนกลุ่มล่าง สำหรับปัจจัยที่ส่งผลต่อความยากจนจากงานวิจัยในอดีตที่ผ่านมาพบว่า สาเหตุสำคัญประการหนึ่งของความยากจนคือ การศึกษาต่ำเนื่องจากระดับการศึกษาต่ำจึงเป็นเรื่องที่ยากต่อการหางานและเพิ่มรายได้ ในส่วนของสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาพบว่า คนรวยมีโอกาสเข้าเรียนต่อในระดับปริญญาตรีร้อยละ 65.6 สูงกว่าคนจนที่มีเพียงร้อยละ 3.8 และยังพบว่า คนในเขตเมืองพื้นที่กรุงเทพฯ มีการเข้าถึงระบบการศึกษาได้สูงกว่าในเขตชนบทหรือนอกกรุงเทพฯ ค่อนข้างมาก คิดเป็นช่องว่างที่ห่างกันกว่า 17.3 เท่า ซึ่งสาเหตุของปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยส่วนหนึ่งมาจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่เอื้อประโยชน์ต่อเจ้าของทุนมากกว่าเจ้าของแรงงาน ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ เนื่องจากขาดคุณสมบัติในการขอสินเชื่อในระบบไม่ว่าจะด้วยสาเหตุของรายได้ที่ไม่เพียงพอหรือขาดหลักทรัพย์ค้ำประกัน ประกอบกับการที่ไม่มีสถาบันการเงินตั้งอยู่ในชนบทหรือมีอยู่จำนวนน้อย ทำให้ต้องหันไปพึ่งพาแหล่งเงินทุนนอกระบบที่คิดดอกเบี้ยในอัตราสูง จนก่อให้เกิดภาระหนี้สินที่พอกพูนขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Office of the National Economic and Social Development Council, 2020)

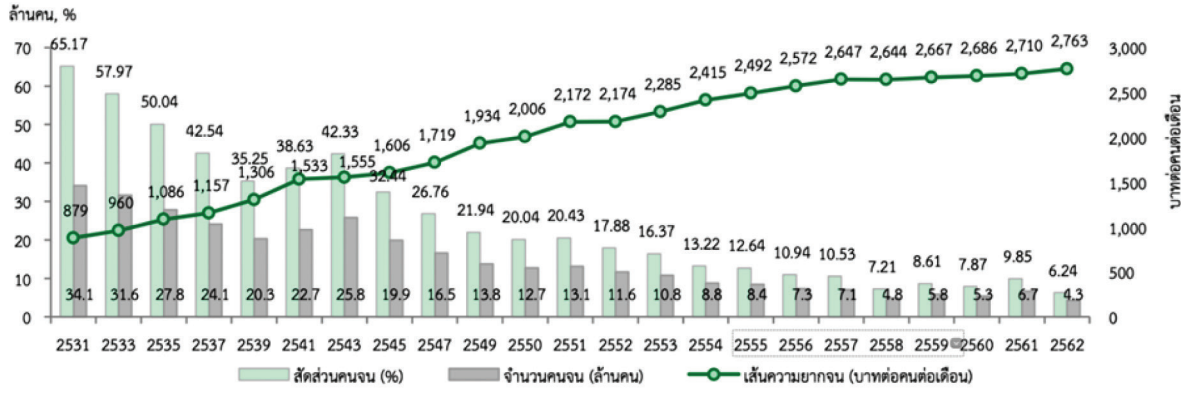

ภาพที่ 1 เส้นความยากจน สัดส่วนคนจน จำนวนคนจนปี พ.ศ. 2531-2562

ที่มา: Office of the National Economic and Social Development Council (2020)

ระบบการเงินฐานรากหรือไมโครไฟแนนซ์ (Microfinance) เริ่มเป็นที่รู้จักจากทั่วโลกมากขึ้น คือ การให้บริการทางการเงินที่มีมูลค่าไม่มากนัก และให้เหมาะสมกับความต้องการของประชาชนรายย่อย ๆ ผู้มีรายได้น้อย โดยมีเป้าหมายในการส่งเสริมทั้งเรื่องการออมเงินและสนับสนุนเงินกู้เพื่อการประกอบอาชีพ โดยในประเทศไทยเองก็มีการกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) โดยมุ่งให้ความสำคัญกับ “การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก” (Wichianplert, 2015) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) มุ่งสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม เพิ่มโอกาสให้กับกลุ่มเป้าหมายประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุดให้มีรายได้เพิ่มขึ้น สร้างความเข้มแข็งการเงินฐานราก ประชาชนทุกคนมีโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากร ครัวเรือนสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพิ่มขึ้น (Office of the National Economic and Social Development Council,

2016) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ที่มุ่งการพลิกโฉมประเทศไทย (Thailand's Transformation) สู่เศรษฐกิจสร้างคุณค่า สังคมเดินหน้าอย่างยั่งยืน โดยที่หมุดหมายที่ 7 ให้ไทยมี SMEs ที่เข้มแข็ง มีศักยภาพสูง สามารถแข่งขันได้ และสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน (Office of the National Economic and Social Development Council, 2022)

สถาบันการเงินฐานราก (Microfinance Institutions: MIFs) เป็นหนึ่งในกลไกสำคัญที่จะช่วยสร้างเศรษฐกิจระดับชุมชนให้เข้มแข็ง สนับสนุนให้คนจนสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ แก้ไขปัญหาความยากจน ทำให้สังคมฐานรากเติบโตอย่างยั่งยืน สามารถพึ่งพาตนเองได้ และนำไปสู่การขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของประเทศให้มีการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป โดยในปัจจุบันประเทศไทยมีผู้ให้บริการสินเชื่อไมโครไฟแนนซ์หลายประเภท ประกอบด้วย กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ธนาคารพาณิชย์ ธนาคารเฉพาะกิจ สหกรณ์ องค์กรพัฒนาเอกชน และกลุ่มสัจจะออมทรัพย์

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง หนึ่งในสถาบันการเงินฐานรากและเป็นกลไกของรัฐบาลในการสร้างและพัฒนาระบบเศรษฐกิจและสังคมฐานรากด้วยแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามวิถีและภูมิปัญญาตนเองของชุมชนท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อการลงทุน เพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย และบรรเทาเหตุฉุกเฉินกรณีจำเป็นเร่งด่วน เพื่อการแก้ไขปัญหาและกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต ปัจจุบันมีการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครอบคลุมทั่วประเทศ 76 จังหวัด และกรุงเทพฯ จำนวน 79,610 กองทุน จำแนกเป็นกองทุนหมู่บ้าน 75,000 กองทุน กองทุนชุมชนเมือง 3,872 กองทุน และกองทุนชุมชนทหาร 738 กองทุน (National Village and Urban Community Fund Office, 2020)

ด้วยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นกลไกที่สำคัญของรัฐที่มุ่งเข้าถึงประชาชนในระดับฐานรากของทั่วประเทศ เพื่อการแก้ไขปัญหาและกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากนั้น จึงเป็นที่มาของการศึกษางานวิจัยในครั้งนี้ เพื่อศึกษาแนวคิดพื้นฐานและบทบาทของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองและศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดค่าความน่าจะเป็นสำหรับการกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อที่จะเป็นแนวทางในการพิจารณาให้กู้เงินของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบทบาทกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดค่าความน่าจะเป็นสำหรับการกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดค่าความน่าจะเป็นสำหรับการกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนี้ ได้ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมเนื้อหา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการศึกษา ดังนี้ 1) ความหมายของลักษณะการเงินฐานราก (Microfinance) การเงินฐานราก หมายถึง กิจกรรมทางการเงินที่เน้นการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนผู้มีรายได้น้อยหรือวิสาหกิจขนาดย่อม ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ 2 ประการ คือ ประเภทของธุรกรรมและลักษณะของการให้บริการ ประเภทของธุรกรรมทางการเงินระดับฐานรากนั้นมีหลายรูปแบบ และไม่มีวิธีการแน่นอน จะแตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่มธุรกรรมหลัก ในปัจจุบันมีองค์กรทางการเงินที่ให้บริการทางการเงินในระดับฐานรากทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ (Pongpirodom, 2013) 2) ระบบการเงินฐานรากกับความยากจน Dr. Muhammad Yunus คือผู้ริเริ่มแนวคิดบนฐานทฤษฎีที่ว่า เงินเป็นปัจจัยสำคัญ

ในการพัฒนาทุนมนุษย์ (Human Capital) และสินเชื่อเป็นเสมือนเงินจึงสามารถสร้างทุน ทำให้ผู้ที่ได้รับสินเชื่อไม่ต้องตกอยู่ในภาวะที่ยากจน แต่เนื่องจากการเข้าถึงระบบการเงินเชิงพาณิชย์มีความซับซ้อน และผู้ขอสินเชื่อต้องมีสินทรัพย์เป็นหลักประกัน ทำให้คนที่มีรายได้น้อยหรือไม่มีสินทรัพย์เป็นหลักประกันจะไม่ได้รับสินเชื่อเพื่อนำไปบริโภคหรือลงทุนให้หลุดพ้นจากความยากจน จึงเป็นที่มาของ “Microfinance” หรือการให้บริการทางการเงิน สำหรับประเทศไทยมีสถาบันทางการเงินที่ให้บริการทางการเงินแก่ประชาชนกลุ่มผู้มีรายได้น้อยและยากจนหลายประเภท เพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำและยกระดับการเงินระดับฐานรากให้มีความมั่นคง (Phantaeeya, 2019) 3) ระบบการเงินฐานรากกับการกู้นอกระบบ หนี้นอกระบบ หมายถึง หนี้ที่เกิดจากการกู้ยืมเงินกันเองในระหว่างประชาชน โดยไม่ได้กู้ยืมเงินจากสถาบันการเงิน ซึ่งหนี้นอกระบบจะเกิดเป็นปัญหาเนื่องจากมีการคิดอัตราดอกเบี้ยที่สูงผิดปกติ จึงได้นิยามหนี้นอกระบบว่าเป็นหนี้เงินกู้ที่คิดดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด โดยที่เจ้าหนี้ไม่ใช่สถาบันการเงิน ทั้งยังรวมถึงหนี้ที่เกิดจากมูลหนี้ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย และหนี้ที่กฎหมายบัญญัติไว้เกี่ยวกับสิ่งของหรือวัตถุว่าผู้ใดมีไว้เป็นความผิด (Chamniaraphon, 2014) 4) ระบบการเงินฐานรากในประเทศไทย ระบบการเงินของประเทศไทยมีธนาคารพาณิชย์เป็นสถาบันการเงินที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งธนาคารพาณิชย์จะทำหน้าที่ระดมเงินออมจากประชาชนและปล่อยสินเชื่อให้ภาคธุรกิจ ภาครัฐและภาคครัวเรือนในด้านของการเป็นสถาบันการเงินสำหรับฐานราก (Microfinance Institution) ถือว่าธนาคารพาณิชย์ไม่ค่อยมีบทบาทในการให้บริการทางการเงินแก่คนจนและผู้ที่มีรายได้น้อยมากนัก ประชาชนประมาณ 7-10 ล้านคน หรือร้อยละ 10 ที่เข้าไม่ถึงสินเชื่อใด ๆ เลยของสถาบันการเงิน การมีช่องทางไมโครไฟแนนซ์ จึงถือเป็นช่องทางที่ช่วยเหลือคนระดับรากหญ้าได้โดยไม่ต้องไปพึ่งเงินนอกระบบที่อัตราดอกเบี้ยระดับสูงถึงร้อยละ 10-20 ต่อเดือน ซึ่งถือเป็นปัญหาใหญ่ที่รัฐบาลหาทางแก้ไขมาตลอด (Pongpirodom, 2013) 5) การศึกษาการเข้าถึงสินเชื่อรายย่อยเพื่อการประกอบอาชีพภายใต้การกำกับ (สินเชื่อ Nano Finance) ของประชาชนรายย่อยในกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงสินเชื่อมีสาเหตุมาจากประชาชนรายย่อยในกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มีคุณสมบัติไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด เนื่องจากผู้ขอสินเชื่อมีความเสี่ยงจากกรณีหนี้สูญ ผู้ขอสินเชื่อมีรายได้ไม่แน่นอน มีสถานะการเงินไม่มั่นคงและมีข้อจำกัดด้านประสบการณ์ในการดำเนินกิจการ (Atthayuwat, 2016) 6) การศึกษาการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกับความยั่งยืนในอนาคต ทำการสำรวจกองทุนหมู่บ้านใน 4 ภาคของไทย ครอบคลุมพื้นที่ 17 จังหวัด ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานกองทุนคือ ความร่วมมือร่วมใจของสมาชิก ความทุ่มเท เสียสละ และรับผิดชอบของคณะกรรมการ ระบบการติดตามหนี้สินที่ดีไปจนถึงการมีมาตรการทางสังคมเพื่อลงโทษผู้กระทำผิด โดยภาพรวมพบว่า กองทุนหมู่บ้านบรรลุวัตถุประสงค์ในการเป็นแหล่งเงินกู้ยืมหมุนเวียนที่ช่วยสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือน อย่างไรก็ดีมีหลายกองทุนประสบปัญหาโดยเฉพาะกองทุนที่ไม่มีประสบการณ์ในการบริหารเงิน ส่วนหนึ่งเนื่องจากไม่ได้เตรียมความพร้อมก่อนการจัดตั้งกองทุน รวมทั้งมีความเข้าใจผิดคิดว่าเป็นเงินทุนให้เปล่าไม่ต้องใช้คืน (Worasngasilp et al., 2007)

วิธีการวิจัย

1. รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ระหว่างปี พ.ศ. 2554-2562 ดังนี้

1.1 ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ (Socio-Economic Survey: SES) ปี พ.ศ. 2562 จำนวน 55,854 ครัวเรือน จำแนกข้อมูลเป็นกลุ่มที่กู้เงิน 11,994 ครัวเรือน และไม่ได้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จำนวน 43,860 ครัวเรือน และกำหนดลักษณะของทั้งสองกลุ่ม (กลุ่มที่กู้เงินและกลุ่มที่ไม่กู้เงิน) ตาม

ลักษณะกลุ่มอาชีพจำแนกเป็น 4 กลุ่มอาชีพ ได้แก่ 1) ผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ 2) ผู้ปฏิบัติงานในภาคการเกษตร 3) ผู้ประกอบการนอกภาคการเกษตร และ 4) ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ

1.2 ข้อมูลการกู้ยืมเงินของครัวเรือน จากสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ และสำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 เพื่อศึกษาบทบาทกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยการวิเคราะห์เอกสารและเนื้อหา (Document Content Analysis)

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดค่าความน่าจะเป็นสำหรับการกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยใช้ Logistic Regression

กรอบแนวคิดการวิจัย

เนื่องจากการนำข้อมูลของกลุ่มที่กู้เงินและไม่ได้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมาเปรียบเทียบกันโดยตรงมักจะเกิดปัญหา “ความเอนเอียงในการคัดเลือก” (Selection Bias) ดังนั้นเพื่อแก้ปัญหานี้จึงได้ใช้การจับคู่คะแนนความโน้มเอียง (Propensity Score Matching: PSM) ของกลุ่มที่กู้เงินและไม่ได้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และประมาณค่าความน่าจะเป็นโดยใช้ Logistic Regression

สมการที่ (1)

$$Y = Pr(T = 1|X) = \frac{1}{1 + e^{-(\beta_0+\beta_1 X_1+\beta_2 X_2+\ldots+\beta_n X_n)}}$$

โดย 0< Pr (T = 1|X) <1

และเมื่อแปลงสมการที่ (1) ในรูป logit จะได้

สมการที่ (2)

$$ln(\frac{Y}{1-Y}) = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \ldots + \beta_n X_n$$

Y คือ ค่าความน่าจะเป็นในการกู้เงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

T = 1 คือ ผู้ที่กู้เงิน T = 0 คือ ผู้ที่ไม่ได้กู้เงิน

X คือ เวกเตอร์ที่รวมตัวแปรต้นต่าง ๆ ที่มีผลต่อการกู้เงินจำนวน 15 ตัวแปร โดยจำแนกตาม 1) ลักษณะครัวเรือน ได้แก่ เพศ (X1) การศึกษาสูงสุดประถมศึกษาปีที่ 6 (X2) การศึกษาสูงสุดมัธยมศึกษาปีที่ 6 (X3) การศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 6 (X4) สมรส (X5) โสด (X6) 2) ลักษณะประชากรศาสตร์ ได้แก่ ขนาดครัวเรือน (X7) อัตราส่วนของประชากรที่ไม่ได้ทำงาน (X8) ประชากรที่มีอายุน้อยกว่า 15 ปี (X9) ประชากรที่มีอายุมากกว่า 60 ปี (X10) และ 3) ลักษณะเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ต่อเดือน (X11) ค่าใช้จ่ายต่อเดือน (X12) สินทรัพย์ทางการเงินที่น้อยกว่า 100,000 บาท (X13) จำนวนรถยนต์ในครัวเรือน (X14) จำนวนรถจักรยานยนต์ในครัวเรือน (X15)

ผลการวิจัย

1. การศึกษาบทบาทกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

เนื่องจากประเทศไทยทั้งในชนบทและชุมชนเมือง มีปัญหาความยากจนที่ต้องได้รับการแก้ไข ซึ่งการสร้างงาน สร้างอาชีพ และการสร้างโอกาสให้เข้าถึงแหล่งเงินทุน เป็นปัจจัยสำคัญที่จะสามารถสร้างรายได้และยกระดับความเป็นอยู่ของคนทั้งในชนบทและชุมชนเมืองให้ดีขึ้น จึงเป็นที่มาของการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองขึ้น

สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2547 (มีผลบังคับใช้เมื่อ 31 ธันวาคม 2547) ซึ่งกำหนดให้เป็นหน่วยงานของรัฐมีฐานะเป็นนิติบุคคล ซึ่งกองทุนฯ ถือเป็นกลไกของรัฐที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาเชิงเศรษฐกิจระดับฐานราก เนื่องจาก 1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อการลงทุน พัฒนาอาชีพสร้างรายได้ 2) เสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมือง 3) เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองในการเรียนรู้ และพัฒนาความคิดริเริ่ม โดยเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วม มีโอกาสในการบริหารจัดการ มีการกระจายอำนาจในการตัดสินใจเพื่อให้ชุมชนมี

ความเข้มแข็ง สามารถนำไปสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน และเป็นพื้นฐานในการแก้ไขปัญหาอื่น ๆ ต่อไป โดยในปีงบประมาณ 2563 กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีการจัดสรรงบประมาณ มุ่งเน้นแก้ปัญหาความยากจน วงเงินงบประมาณรวม 14,825,346,000 บาท มีการดำเนินงานโครงการหลัก คือ 1) โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน สนับสนุนเงินให้กับกองทุนฯ จำนวน 12,258,818,100 บาท จัดสรรให้กองทุนละ 200,000 บาท ทั้งหมด 61,295 กองทุน ทั้งนี้ผลการดำเนินโครงการสามารถบรรเทาความเดือดร้อน และยากจนช่วยกระตุ้นการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจในการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ รวมถึงส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาสังคม/ชุมชนในหมู่บ้านและชุมชน การท่องเที่ยวชุมชน การส่งเสริมกิจกรรมผู้สูงอายุ/เด็ก การทำลานตาก เป็นต้น 2) โครงการพักชำระหนี้สมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามความสมัครใจตามมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจ เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชน วงเงินกู้ที่พักชำระหนี้ เป็นเงิน 5,258,650,789.46 บาท และมีกองทุนฯ ที่เข้าร่วมโครงการฯ ทั่วประเทศจำนวน 2,331 กองทุน จำนวนสมาชิก 174,154 ราย ทั้งนี้ผลของโครงการพักชำระหนี้สามารถผ่อนคลายปัญหาความยากจน ลดภาระค่าใช้จ่ายในส่วนเงินต้นที่กู้ยืมมาจากกองทุนฯ และนำเงินส่วนตัวดังกล่าวไปประกอบอาชีพสร้างรายได้ เพื่อบรรเทาปัญหาความเดือดร้อนและหนี้นอกระบบ (National Village and Urban Community Fund Office, 2020)

ในช่วงปี พ.ศ. 2554-2562 ลักษณะครัวเรือนผู้กู้และที่ไม่ได้กู้จากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จำแนกตาม 4 กลุ่มอาชีพ (ตารางที่ 1) พบว่า ในทั้ง 4 กลุ่มอาชีพ ผู้กู้เงินกองทุนจะมีรายได้ต่อเดือนและค่าใช้จ่ายต่อเดือนต่ำกว่าผู้ไม่กู้ ขณะเดียวกันผู้กู้มีสินทรัพย์ทางการเงินที่น้อยกว่า 100,000 บาท เป็นสัดส่วนที่มากกว่าผู้ที่ไม่กู้เงินกองทุน แสดงให้เห็นว่าในทั้ง 4 กลุ่มอาชีพ ผู้กู้เงินกองทุนมีฐานะทางเศรษฐกิจและสินทรัพย์โดยรวมที่ต่ำกว่าผู้ที่ไม่กู้เงินกองทุน หรืออาจกล่าวได้ว่าจากทั้ง 4 กลุ่มอาชีพ ผู้ที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจหรืออาจมีปัญหาความยากจนนั้นพึ่งพิงอาศัยเงินกู้จากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ตารางที่ 1 ลักษณะของครัวเรือนผู้กู้และครัวเรือนที่ไม่ได้กู้จากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จำแนกตามกลุ่มอาชีพ ปี พ.ศ. 2554-2562

ตัวแปร	ผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ		ผู้ปฏิบัติงานในภาคการเกษตร		ผู้ประกอบการนอกภาคการเกษตร		ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ	
	ผู้ไม่กู้กองทุนหมู่บ้าน	ผู้กู้กองทุนหมู่บ้าน	ผู้ไม่กู้กองทุนหมู่บ้าน	ผู้กู้กองทุนหมู่บ้าน	ผู้ไม่กู้กองทุนหมู่บ้าน	ผู้กู้กองทุนหมู่บ้าน	ผู้ไม่กู้กองทุนหมู่บ้าน	ผู้กู้กองทุนหมู่บ้าน
รายได้ต่อเดือน (บาท)	14,630	13,081	20,294	17,673	51,682	31,916	21,957	17,263
ค่าใช้จ่ายต่อเดือน (บาท)	12,340	10,333	14,607	14,203	36,509	20,969	18,646	14,927
สินทรัพย์ทางการเงินที่น้อยกว่า 100,000 บาท	0.46	0.54	0.29	0.71	0.53	0.47	0.36	0.64
จำนวนรถยนต์ (คัน)	0.85	0.92	1.04	1.57	2.03	2.57	2.16	2.01
จำนวนรถจักรยานยนต์ (คัน)	1.07	1.12	1.64	1.87	1.48	1.53	1.59	1.72

ที่มา: National Statistical Office (2020)

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดค่าความน่าจะเป็นสำหรับการกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยใช้วิธีการจับคู่คะแนนความโน้มเอียง (Propensity Score Matching: PSM) ของกลุ่มที่กู้เงินและไม่ได้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และประมาณค่าความน่าจะเป็นโดยใช้ Logistic Regression มีผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 2 แสดงการหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดค่าความน่าจะเป็นสำหรับการกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จำแนกตาม 4 กลุ่มอาชีพ 1) ผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ 2) ผู้ปฏิบัติงานในภาคการเกษตร 3) ผู้ประกอบการนอกภาคการเกษตร และ 4) ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ แสดงได้ตามลำดับ ดังนี้

1) Y = 0.550(X2) + 0.770(X7) + 0.057(X13)
2) Y = 0.180(X2) - 0.159(X3) + 0.026(X13) + 0.044(X13)
3) Y = 0.265(X2) + 0.618(X4) - 0.330(X7)
4) Y = 0.122(X2) - 0.285(X3) + 0.263(X4) + 1.411(X13)

ผลการศึกษาพบว่า 1) สินทรัพย์ทางการเงินและระดับการศึกษาสูงสุดประถมศึกษาปีที่ 6 มีอิทธิพลต่อการกำหนดค่าความน่าจะเป็นสำหรับการกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในทุกกลุ่มอาชีพ 2) ขนาดครัวเรือนมีอิทธิพลต่อการกู้เงินกองทุนฯ ในกลุ่มอาชีพผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ และประกอบการนอกภาคการเกษตร 3) ระดับการศึกษาสูงสุดมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีอิทธิพลต่อการกู้เงินกองทุนฯ ในกลุ่มอาชีพผู้ปฏิบัติงานในภาคการเกษตรและผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ 4) ระดับการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 6 มีอิทธิพลกับกลุ่มอาชีพผู้ประกอบการนอกภาคการเกษตร และผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ

ตารางที่ 2 ผลการประมาณค่าจากแบบจำลองโลจิสติกส์จำแนกตามกลุ่มอาชีพ

ตัวแปร/อาชีพ	ผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ		ผู้ปฏิบัติงานในภาคการเกษตร		ผู้ประกอบการนอกภาคการเกษตร		ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ	
	Coef.	SE	Coef.	SE	Coef.	SE	Coef.	SE
เพศหญิง (X1)	0.068	0.072	-0.014	0.067	0.024	0.063	0.418	0.525
การศึกษาสูงสุดประถมศึกษาปีที่ 6 (X2)	0.550**	0.078	0.180**	0.085	0.265**	0.091	0.122**	0.087
การศึกษาสูงสุดมัธยมศึกษาปีที่ 6 (X3)	-0.157	1.032	-0.159**	0.975	-0.173	0.724	-0.285**	1.013
การศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 6 (X4)	0.432	0.137	0.747	0.094	0.618**	0.132	0.263**	0.459
สมรส (X5)	-0.166	0.140	0.063	0.211	0.062	0.260	-0.210	0.612
โสด (X6)	0.183	0.204	0.093	0.356	0.491	0.397	0.048	0.462
ขนาดครัวเรือน (X7)	0.770**	0.043	0.160	0.032	-0.330**	0.025	-0.076	0.031
อัตราส่วนขอประชากรที่ไม่ได้ทำงาน (X8)	0.033	0.052	-0.177	0.096	-0.067	0.094	0.154	0.148
ประชากรที่มีอายุน้อยกว่า 15 ปี (X9)	0.049	0.024	0.087	0.049	0.039	0.035	-0.105	0.028

ตารางที่ 2 ผลการประมาณค่าจากแบบจำลองโลจิสติกส์จำแนกตามกลุ่มอาชีพ (ต่อ)

ตัวแปร/อาชีพ	ผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจ		ผู้ปฏิบัติงานในภาคการเกษตร		ผู้ประกอบการนอกภาคการเกษตร		ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ	
	Coef.	SE	Coef.	SE	Coef.	SE	Coef.	SE
ประชากรที่มีอายุมากกว่า 60 ปี (X10)	0.037	0.007	0.011	0.011	0.019	0.013	0.082	0.048
รายได้ต่อเดือน (X11)	0.658	0.164	0.391	0.357	0.91	0.393	2.098	0.575
ค่าใช้จ่ายต่อเดือน (X12)	-0.835	0.342	-0.959	0.527	0.068	0.721	-2.786	0.804
สินทรัพย์ทางการเงินที่น้อยกว่า 100,000 บาท (X13)	0.057**	0.152	0.026**	0.123	0.044*	0.038	1.411**	0.161
จำนวนรถยนต์ (X14)	0.018	0.007	0.206	0.021	0.056	0.038	0.008	0.002
จำนวนรถจักรยานยนต์ (X15)	0.268	0.143	0.462	0.794	0.363	0.281	0.435	0.237
จำนวนตัวอย่าง	11,489		10,959		10,635		22,771	

หมายเหตุ: ** ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

จากตารางที่ 2 โดยภาพรวมของผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดค่าความน่าจะเป็นสำหรับการกู้เงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้แก่ สินทรัพย์ทางการเงิน ขนาดครัวเรือน ระดับการศึกษาสูงสุดประถมศึกษาปีที่ 6 ระดับการศึกษาสูงสุดมัธยมศึกษาปีที่ 6 และระดับการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 6 ของทั้งสองกลุ่ม (กลุ่มที่กู้เงิน และไม่ได้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชน) จะมีความแตกต่างกันในแต่ละกลุ่มอาชีพ ดังนั้นผลการศึกษานี้จึงเป็นแนวทางในการนำปัจจัยเหล่านี้ไปใช้ในประกอบการพิจารณากำหนดทิศทาง นโยบายในการให้กู้เงินของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจำแนกตามแต่ละกลุ่มอาชีพต่อไป

อภิปรายผล

แนวคิดพื้นฐานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองหรือการเงินระดับฐานราก เป็นการบริการทางการเงินสำหรับผู้มีรายได้น้อยและยากจน โดยมองว่าการบริการทางการเงินพื้นฐานเป็นสิ่งที่ประชาชนทุกกลุ่มควรที่จะได้รับโอกาสการเข้าถึงตามความต้องการและศักยภาพที่ประชาชนทุกคนพึงมีจากการศึกษาที่พบว่า ในทั้ง 4 กลุ่มอาชีพ ผู้กู้เงินกองทุนจะมีรายได้ต่อเดือนและค่าใช้จ่ายต่อเดือนต่ำกว่าผู้ไม่กู้ ขณะเดียวกัน ผู้กู้มีสินทรัพย์ทางการเงินที่น้อยกว่า 100,000 บาท เป็นสัดส่วนที่มากกว่าผู้ที่ไม่กู้เงินกองทุน แสดงให้เห็นว่า ในทั้ง 4 กลุ่มอาชีพ ผู้กู้เงินกองทุนมีฐานะทางเศรษฐกิจและสินทรัพย์โดยรวมต่ำกว่าผู้ที่ไม่กู้เงินกองทุน ประเด็นคือ การกู้เงินจากสถาบันการเงินโดยทั่วไป เช่น ธนาคารพาณิชย์นั้นต้องมีสินทรัพย์เป็นหลักประกัน ขณะที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้ผ่อนคลายความซับซ้อนในเรื่องหลักค้ำประกันสินทรัพย์เหล่านี้ให้กับสมาชิก เพื่อให้สมาชิกสามารถกู้ได้ง่ายขึ้น ซึ่งโดยทั่วไปสมาชิกของกองทุนส่วนใหญ่มีปัญหาทางเศรษฐกิจเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว เมื่อกู้เงินไปแล้วอาจไม่สามารถชำระหนี้เงินกู้ได้ และไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกันที่เพียงพอให้กับกองทุน ซึ่งปัญหาเหล่านี้จะส่งผลต่อการดำเนินงานและสถานะของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในที่สุด ดังนั้น

แนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนของประเทศไทยจึงไม่ใช่เพียงการเพิ่มโอกาสการเข้าถึงแหล่งเงินทุนเท่านั้น แต่อาจต้องคำนึงถึงการเพิ่มประสิทธิภาพของผู้กู้ในการใช้เงินทุน หรือกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้สร้างอาชีพจากการใช้เงินทุนหรือเงินกู้จากกองทุน

ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการกำหนดค่าความน่าจะเป็นการกู้เงินจากกองทุนฯ โดยผลการศึกษาพบว่า ขนาดครัวเรือน/จำนวนสมาชิกในครอบครัวมีอิทธิพลในการกู้เงินกองทุนฯ นั้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ratanabanchuen (2017) ศึกษาพฤติกรรมการขอสินเชื่อ และศักยภาพของกระบวนการผลิตผ่านระบบองค์กรการเงินฐานรากที่พบว่า การกู้เงินของครัวเรือนที่มีส่วนร่วมกับองค์กรการเงินฐานรากนั้น ครัวเรือนที่มีขนาดใหญ่จะมีแนวโน้มกู้เงินจากองค์กรการเงินฐานรากในสัดส่วนที่มากกว่าครัวเรือนอื่น

สำหรับผลการศึกษาปัจจัยระดับการศึกษาสูงสุดประถมศึกษาปีที่ 6 มีอิทธิพลในการกู้เงินจากกองทุนฯ ในทุกกลุ่มอาชีพ ขณะที่ระดับการศึกษาสูงสุดมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีอิทธิพลในการกู้เงินกองทุนฯ ในกลุ่มอาชีพผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ และผู้ปฏิบัติงานในภาคการเกษตร และระดับการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 6 มีอิทธิพลกับกลุ่มอาชีพผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ และผู้ประกอบการนอกภาคการเกษตรนั้นสอดคล้องกับผลการศึกษาของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่พบว่า การศึกษาต่ำเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อความยากจนในอดีตที่ผ่านมา (Office of the National Economic and Social Development Council, 2020)

สรุปผล

ปัญหาความยากจน การขาดโอกาสการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้มีรายได้น้อย เป็นปัญหาที่รัฐบาลหาทางแก้ไขมาโดยตลอด ประชากรไทยประมาณร้อยละ 10 เข้าไม่ถึงสินเชื่อใด ๆ เลยของสถาบันการเงิน การมีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจึงถือเป็นกลไกที่สำคัญของรัฐบาลที่ช่วยเหลือคนระดับฐานรากหรือผู้มีรายได้น้อย ได้มีโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุน ลดการพึ่งเงินกู้นอกระบบ

การศึกษาบทบาทของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองพบว่า กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นกลไกที่สำคัญของรัฐบาลที่สามารถเข้าถึงประชาชนทั่วประเทศ โดยมีสมาชิกประมาณ 13 ล้านคน ครอบคลุม 76 จังหวัดและกรุงเทพฯ โดยเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนสำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ และบรรเทาเหตุจำเป็นเร่งด่วนของชุมชน เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานราก และเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนทั่วประเทศ ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งขึ้น และสามารถช่วยเหลือตนเองได้ในระดับหนึ่ง กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีการดำเนินงานโครงการสำคัญตามมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจ เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชน ได้แก่ โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ผลการดำเนินโครงการสามารถบรรเทาความเดือดร้อนความยากจน กระตุ้นการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจในการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ เช่น การผลิต/แปรรูป/พัฒนาสินค้าชุมชน การท่องเที่ยวชุมชน เป็นต้น โครงการพักชำระหนี้สมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามความสมัครใจทั่วประเทศ ผลการดำเนินงานโครงการพักชำระหนี้สามารถช่วยผ่อนคลาย ความเดือดร้อนลดภาระค่าใช้จ่ายในส่วนเงินต้นที่กู้ยืมมาจากกองทุนฯ และนำเงินส่วนตัวดังกล่าวไปประกอบอาชีพสร้างรายได้ เพื่อบรรเทาปัญหาเศรษฐกิจและสังคม ความเดือดร้อน และหนี้นอกระบบ

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการกำหนดค่าความน่าจะเป็นการกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พบว่า 1) สินทรัพย์ทางการเงิน และระดับการศึกษาสูงสุดประถมศึกษาปีที่ 6 มีอิทธิพลต่อทุกกลุ่มอาชีพ 2) จำนวนสมาชิกในครอบครัวส่งผลต่อกลุ่มอาชีพผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานในเชิงเศรษฐกิจและผู้ประกอบการนอกภาคการเกษตร 3) ระดับการ

ศึกษาสูงสุดมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีอิทธิผลต่อกลุ่มอาชีพผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ และผู้ปฏิบัติงานในภาคการเกษตร 4) ระดับการศึกษาสูงกว่ามัธยมปีที่ 6 มีอิทธิผลกับกลุ่มอาชีพผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ และผู้ประกอบการนอกภาคการเกษตร

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดความน่าจะเป็นสำหรับการกู้เงินกองทุนฯ ได้แก่ สินทรัพย์ทางการเงิน ขนาดครัวเรือน ระดับการศึกษาสูงสุดประถมศึกษาปีที่ 6 ระดับการศึกษาสูงสุดมัธยมศึกษาปีที่ 6 และระดับการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 6 ของทั้งสองกลุ่ม (กลุ่มที่กู้เงินและไม่ได้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชน) จะมีความแตกต่างกันในแต่ละกลุ่มอาชีพ ดังนั้นผลการศึกษานี้จึงเป็นแนวทางในการนำปัจจัยเหล่านี้ไปใช้ในประกอบการพิจารณากำหนดทิศทางนโยบายในการให้กู้เงินของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจำแนกตามแต่ละกลุ่มอาชีพต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. การพิจารณากำหนดแนวทางนโยบายในการให้กู้เงินของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองควรต้องคำนึงถึงแต่ละกลุ่มอาชีพ เพราะแต่ละกลุ่มอาชีพมีลักษณะและวัตถุประสงค์ในการสร้างรายได้ การลงทุน ความจำเป็นที่แตกต่างกัน ดังนั้นมาตรการหรือข้อกำหนดการให้กู้เงินของแต่ละกลุ่มอาชีพควรมีความแตกต่างกัน

2. ปัญหาความยากจนในสังคมไทยมีความซับซ้อน และประกอบด้วยหลายสาเหตุ ไม่สามารถแก้ปัญหาเพียงด้วยการให้แหล่งเงินทุนเท่านั้น ในการแก้ไขปัญหาความยากจนควรต้องพิจารณาในหลากหลายมิติที่รวมถึง 1) การหยุดและชลอการก่อหนี้ 2) การเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมในการบริโภคของผู้กู้หรือผู้ก่อหนี้ และ 3) การเพิ่มขีดความสามารถในการหารายได้

3. การหยุดและชลอการก่อหนี้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองควรต้องเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมกองทุนให้เข้าใจถึงความจำเป็นที่แท้จริงในการกู้ยืมเงิน โดยการใช้จ่ายเงินเพื่อการลงทุน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ เพื่อความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (Basic Needs) เพื่อความมั่นคงทางการเงิน (Financial Security) และหยุดการใช้จ่ายเพื่อสินค้าฟุ่มเฟือย

4. การเพิ่มขีดความสามารถในการหารายได้ กองทุนฯ ควรกำกับดูแลและให้ความรู้ในการจัดสรรเงินและการใช้เงินเพื่อการลงทุนให้รัดกุมมากขึ้น เพื่อให้ผู้กู้เงินนำเงินไปลงทุนในกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดรายได้ที่ยั่งยืน โดยเฉพาะการลงทุนเพื่อการประกอบอาชีพ เพื่อให้เป็นไปตามจุดประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติที่ต้องการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน

5. กองทุนหมู่บ้านและชุมชนควรจะต้องเพิ่มกิจกรรมที่มีลักษณะเป็นการสร้างกำลังการผลิต (Capacity Building) ไม่ว่าจะเป็นการอบรมหรือให้ทุนการศึกษา เพื่อ Upskill Reskill หรือ New skills ให้กับกลุ่มผู้ที่กู้เงินมากขึ้น

References

Abhakorn, P., Jarumilinth, J., Thienthitikul, R., Pinyoanantapong, N., Praiwan, T., Pholpipatphong, P., Manaklu, T., Tantisantiwong, N., & Rangsi, P. (2011*). The roles of microfinance in promoting financial access.* https://www.fpo.go.th/eresearch/getattachment/a94ec02b-ca90-423c-81bd-5003bee48829/9146.aspx [in Thai]

Atthayuwat, W. (2016). *Access to nano-finance loan for microenterprises in Bangkok* [Master's independent study]. Thammasat University. [in Thai]

Chamniaraphon, S. (2014). *Informal debt and the social justice.* Social Research Institute, Chulalongkorn University. http://www.cusri.chula.ac.th/backup/download/cluster6.pdf [in Thai]

Chotthananan, T., & Lowatcharin, G. (2019). Potentiality of local administrative organizations in Udon Thani Province for local economic development. *Journal of Buddhist Education and Research*, *5*(2), 112-128. [in Thai]

Manakul, T. (2011). *Community financial institutions and the lives of villagers*. https://1359.go.th/FIDP/Source/Article/Source/data/article05.pdf [in Thai]

Manakul, T. (2013). *Financial discipline and economic survival*. https://1359.go.th/FIDP/Source/Article/Source/data/article04.pdf [in Thai]

National Village and Urban Community Fund Office. (2020). *National village and urban community fund office annual report 2020*. http://www.villagefund.or.th/uploads/gallery/image_big_609dea52d43ec.pdf [in Thai]

National Statistical Office. (2020). *Household socio-economic survey 2019.* https://www.nso.go.th/sites/2014/DocLib13/ Whole_full_report_62.pdf [in Thai]

Office of the National Economic and Social Development Council. (2016). *The national economic and social development plan 12th 2016*. https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422 [in Thai]

Office of the National Economic and Social Development Council. (2020). *Poverty and inequality report 2019.* https://www.nesdc.go.th/article_attach/article_file_20201103111407.pdf [in Thai]

Office of the National Economic and Social Development Council. (2022). *The national economic and social development plan 13th 2022.* https://www.nesdc.go.th/download/Plan13/Doc/88_13.pdf [in Thai]

Phantaeeya, C. (2019). Public policies for reducing inequality in Thailand: Microfinance. *King Prajadhipok's Institute Journal, 17*(1), 58-74. [in Thai]

Pongpirodom, P. (2013). *Microfinance*. https://www.scbeic.com/th/detail/product/914 [in Thai]

Ratanabanchuen, R. (2017). Borrowing behavior and the improvement of production process through microfinance. *NIDA Development Journal, 57*(2), 1-34. [in Thai]

Sanguanwongse, V. (2020). *Economic and social factor affecting household debt in Thailand.* Department of Cooperatives, Economics Faculty, Kasetsart University. [in Thai]

Satanunphiphat, C. (2017). *Factors causing shark loans: A case study of department of local administration in Muang Pathumthani, Pathumthani Province* [Master's independent study]. Thammasat University. http://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2016/TU_2016_5803010791_5503_51 [in Thai]

Worasngasilp, N., Pongsapan, R., Siripanyawat, S., Srisawat, S., Tansri, K., Tanabodeepat, S., Julakaseam, K., Loakeaw, P., Suwanasonthon, P., & Ngaorangsee, N. (2007). *The village and urban community fund operations and sustainability in the future.* Bank of Thailand. [in Thai]

Weerakuntewan, P. (2015). *The effects of microfinance on poverty reduction* [Master's independent study]. Thammasat University. [in Thai]

Wichianplert, S. (2015). *National village and urban community fund*. Parliamentary Budget Office, The Secretariat of the House of Representatives. https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parbudget/ewt_dl_link.php?nid=105 [in Thai]

Wongkham, N. (2018). Factors to the success of village fund policy implementation: Case study of the village funds that developed into community financial institutions in Samutprakan Province. *Journal Suan Sunandha Rajabhat University, 10*(1), 187-200. [in Thai]

Name and Surname: Vijitsri Sanguanwongse
Highest Education: Dr.rer.soc.oec. (Public Economics and System Analysis), Johannes Kepler University of Linz, Austria
Affiliation: Department of Cooperatives, Faculty of Economics, Kasetsart University
Field of Expertise: Development Economics and Cooperatives Economics